

1918 – Na světě je Československo!

METODIKA K VÝUKOVÉMU LISTU K ČESKOSLOVENSKÝM DĚJINÁM 20. STOLETÍ

Časová dotace: 45 minut (možné použít i pro delší časovou dotaci)
Způsob práce: skupinová práce, individuální práce, čtení s porozuměním, metoda tzv. podvojného deníku, metoda tzv. stromu problému

Výukové cíle:

Aktivity realizované pomocí jednotlivých cvičení předkládaného výukového listu vedou žáky a studenty k zopakování a prohloubení vědomostí vztahujících se k roku 1918, jednomu z klíčových milníků československých dějin 20. století. Práce s výukovým listem je založena na práci s obrazovými a písemnými dobovými prameny. Důraz je kladen na podporu kritického myšlení, uvažování v souvislostech a schopnost argumentovat. Výukový materiál, který je určen pro žáky 2. stupně základních škol (a odpovídajících ročníků víceletých gymnázií) i pro studenty středních škol a gymnázií, vede k rozvíjení jednotlivých klíčových kompetencí podle RVP.

Poštovní známka jako historický pramen

Jedním z cílů předkládaného výukového listu je představit žákům/studentům dobové poštovní známky, které nejsou pouze ceninou se státně-propagačním účelem či sběratelským artiklem, ale mohou se stát také zajímavým dobovým pramenem.

1. 80. narozeniny T. G. Masaryka

Datum vydání: 1. 3. 1930, návrh: K. Seizinger, rytec: K. Seizinger, náklad: 605 600.

2. Státní znak

Datum vydání: 2. 2. 1931, návrh: K. Seizinger, rytec: K. Seizinger, náklad: 54 680 000.

3. Pošta československá 1919 – výplatní známky malého formátu z let 1916–1918

A B Všechny vydány 12. 12. 1919. A) návrh: R. Junk, náklad: 438 000; B) návrh: R. Junk, náklad 200 000;
C) návrh A. Cossmann, náklad 2 260 000; D) návrh: R. Junk, náklad 73 000.
C D

1. Minulost v pohlednici

Uveďte vyučovací hodinu evokací pomocí pohlednice. Rozdělte žáky/studenty do skupin, popřípadě pracujte na odpovědích na položené otázky společně. Zodpovězení jednotlivých otázek by mělo inspirovat k následné diskuzi. V případě dostatečné časové rezervy zadejte otázku č. 3 jako skupinový výtvarný úkol. Zástupce každé skupiny poté představí zbytku třídy návrh pohlednice, který podepře argumenty a odůvodní. Na závěr zvolí třída vítěznou skupinu, jež přišla s nejzajímavějším návrhem.

Dominantním symbolem na pamětní pohlednici je český dvouocasý lev vítězoslavně stojící nad zardoušenou orlicí, odvěkým symbolem habsburské monarchie. Tento výjev má symbolizovat vymanění českých zemí z habsburského područí. Postava vojáka dále odkazuje na československé legie, které přispěly ke vzniku samostatného státu. Zranění na jeho hlavě poukazuje na těžké boje, jimiž příslušníci těchto jednotek prošli (např. legendární bitva u Zborova, ovládnutí transsibiřské magistrály atd.). Obrázek doplňují letopočty připomínající začátek 1. světové války a den vzniku Československa zdůrazněný vykřičníkem. Pohlednice odráží atmosféru, jež v československé společnosti v říjnových dnech roku 1918 vládla: tj. oslavy porážky nenáviděné monarchie a odstraňování veškerých symbolů, které ji v českých zemích připomínaly.

2. Ze školních lavic...

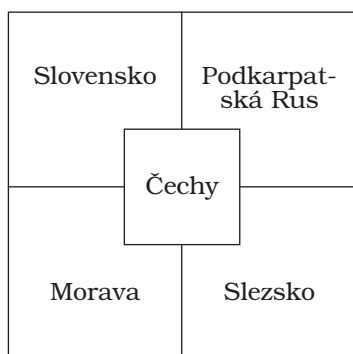
Cílem aktivity je poukázat na skutečnost, že rok 1918 a vznik samostatného Československa s sebou přinesly mnoho změn také v oblasti školství. Žáci/studenti rozřazují jména a výrazy do dvou skupin podle toho, zda se vztahovaly k období Rakousko-Uherska nebo Československa. Pro ulehčení úkolu se jedná vždy o dvojice výrazů zastupujících obě ze zmíněných období.

Řešení: ministr kultu a vyučování – ministr školství a národní osvěty, Fr. Josef I. – T. G. Masaryk, povinná účast žáků na bohoslužbách – povinný tělocvik pro dívky, celibát učitelek - zákaz křížů v učebnách, žáci sbírají ostružinové listy na čaj pro vojáky – zakládání slovenských středních škol, existence jediné české univerzity (v Praze) – vznik druhé české univerzity (v Brně), účast na oslavách a vítání panovníka - účast na oslavách a vítání prezidenta.

3. Stavění a bourání pomníků

Aktivita se vztahuje k problematice stavění a bourání pomníků, která nebyla aktuální pouze v období po 1. světové válce, ale s níž se setkáváme dodnes. Nechte žáky/studenty doplnit text doprovázející cvičení (28. 10. 1918, habsburské monarchie, Hus, Komenský). Položte žákům/studentům následující otázky: 1) Jak byste vysvětlili termín „spojení oltáře a trůnu“?, 2) Proč se dostávaly po roce 1918 do popředí zájmu české společnosti historické osobnosti jako mistr Jan Hus nebo Jan Ámos Komenský? 3) Dokážete uvést příklady některých dalších pomníků nacházejících se na území Československa nebo České republiky, jejichž stavba či zbourání poutalo pozornost veřejnosti? 4) Jaký je váš osobní názor na odstraňování a ničení pomníků? Následně vyzvěte žáky/studenty k vyluštění přesmyčky, která ukrývá výraz „šlechtické tituly“. Ty byly zrušeny Revolučním národním shromážděním v roce 1918 (jejich užívání bylo později povoleno pouze v období protektorátu). Závěrečný text mohou žáci případně doplnit svými znalostmi dalších paradoxů či symbolických prvků z období první republiky.

4. Nové státní symboly

Popis středního znaku ČSR obsažený v zákoně č. 252/1920 Sb.

„Střední znak republiky Československé má dva štíty, přední a zadní.

Na předním (srdečním) jest znak český: na červeném štítě stříbrný dvouocasý lev ve skoku v pravo hledící, úst rozžhavených, s jazykem vyplazitým, drápy a čelenkou, vše zlaté barvy.

Zadní štít jest čtvercový. V jeho horním pravém poli jest znak slovenský: na červeném štítě tři modré vrchy, z nichž na prostředním vyšším vztyčen jest stříbrný kříž patriarší. V levém horním poli znak Podkarpatské Rusi: štít na zděl rozdělený; v pravém modrém poli tři zlatá břevna, v levém stříbrném poli stojící červený medvěd v pravo hledící. V pravém spodním poli znak moravský: na modrém štítě v pravo hledící orlice s čelenkou, stříbrně a červeně šachovaná. V levém spodním poli znak slezský: na zlatém štítě v pravo hledící černá orlice s čelenkou o červené zbroji se stříbrnou pružinou na prsou, zakončenou jetelovými trojlístky a uprostřed zdobenou křížkem.“

Pozn.: V heraldice se strany popisují z pohledu nositele erbu, tj. osoby, která drží štít s namalovaným erbem. Z toho plyne, že při pohledu na erb je heraldicky pravá strana nalevo a heraldicky levá strana napravo.

5. Věděli jste, že...

Po přečtení jednotlivých informací si každá dvojice žáků/studentů zvolí tu, jež je nejvíce zaujala. Následně pracuje každý sám metodou tzv. podvojného deníku (stránka rozdělená uprostřed svislou čarou, na levou stranu si žák/student napíše vybranou informaci, na pravou stranu pak píše souvislým textem komentář k této větě: čím ho zaujala, jaké myšlenky a asociace v něm vyvolala apod.) nebo tzv. stromu problému (žák/student nakreslí velký obrázek stromu, do jeho kmene zapíše problém = zvolená informace, nad nímž se má zamyslet, příčiny problému zakreslí do obrázku v podobě jeho kořenů, následně odvodí jeho důsledky = větve stromu). Na závěr každá dvojice své výtvoře vzájemně prodiskutuje.

Aktivitu doprovází fotografie plastiky příslušníka 22. střeleckého pluku čs. legií ve Francii. Autor: Otto Gutfreund, dřevo, 20. léta 20. století.